

ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ ФАКТОРІВ, ЩО ЗУМОВЛЮЮТЬ ТРУДОВІ МІГРАЦІЇ¹

Воронцова Анна Сергіївна

*к.е.н., ст. науковий співробітник, ст. викладач кафедри міжнародних економічних відносин ННІ БТ «УАБС», Сумський державний університет, м. Суми
a.vorontsova@uabs.sumdu.edu.ua*

Механічні переміщення населення у вигляді міграції постійно супроводжувало розвиток людства. У зв'язку із цим вчених різних часів цікавили причини, які можуть викликати міграційні хвилі та відповідно шляхи до управління даним явищем на рівні держави. Дана стаття присвячена дослідженню основних наукових підходів та економічних теорій щодо виділення факторів, що спричиняють міграції загалом та трудові міграції зокрема. Для виконання поставлено завдання автором проаналізовано основні загальноприйняті економічні теорії, зокрема: меркантилізму, класичної економічної теорії, марксизму, неокласичної теорії, кейнсіанства, монетаризму тощо. Окрім них було розглянуто виділення факторів, що провокують міграції в теоріях соціально економічного спрямування як теорія людського капіталу та соціальних мереж, структурно-історичного підходу. Наступним кроком автор дослідив більш специфічний економічний напрям – міграційні теорії (класична теорія Е. Равенштейна, теорія факторів протягування-відштовхування Е. Лі, нова економічна теорія трудової міграції, дуальна теорія ринку робочої сили, теорія відносної відмінності, теорія світових систем, концепція мобільного переходу, синтетична теорія міжнародної міграції тощо). На основі проведеного теоретичного аналізу можна стверджувати, що фактори, що спричиняють міграції можна класифікувати за різними ознаками. Найбільш характерними серед них є виділення об'єктивних та суб'єктивних причин; контрольованих, частково та не контрольованих; мікро-, макрорівня; суспільного та природного характеру; економічної, соціальної, політичної, етнічної, психологічної, педагогічної природи тощо. Проведене дослідження становить ґрунтовний теоретичний базис для подальшої роботи в цьому напрямі.

Ключові слова: міграція, трудова міграція, фактори міграції, економічні теорії, соціально-економічні теорії, міграційні теорії.

DOI: 10.21272/1817-9215.2020.3-2

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Міграційні рухи населення є невіддільною частиною сьогоденного світу, в якому стрімко поширюється процес глобалізації, а отже переміщення товарів і послуг, капіталу, інформації та людських ресурсів все більше спрощуються. З давніх часів люди прагнули до кращого життя і тому на власний ризик відправлялися в інші міста та країни. Такий економічний мотив вважається найпоширенішою причиною міграції проте не єдиною. Переміщення населення можуть бути спричинені різноманітними факторами, розуміння яких є достатньо необхідним на державному рівні. Це зумовлено тим, що мігранти можуть сприяти як позитивним соціально-економічним змінам в країні, наприклад, зняття напруги на ринку праці, так і до негативних. Коригування міграційних потоків можливе завдяки правильно організованій міграційній політиці, завданням якої є максимізувати корисність даного явища. Окрім цього, це можливо здійснювати формуючи сприятливе чи несприятливе середовище для мігрантів.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Дослідження трудових міграцій було об'єктом численних наукових досліджень як окремо вітчизняних та зарубіжних науковців, так і наукових шкіл за тривалий проміжок часу. Враховуючи тісний зв'язок з іншими елементами системи національної економіки, фактори, що зумовлюють міграції розглядалися в рамках меркантилізму, класичної економічної теорії, марксизму, неокласичної теорії, кейнсіанства, монетаризму тощо. Значні напрацювання в даному напрямку також знайшли своє

¹ Робота виконана у рамках держбюджетної науково-дослідної розробки «Реформування системи освіти впродовж життя в Україні для запобігання трудовій еміграції: коопетитивна модель інституційного партнерства» (номер державної реєстрації: 0120U102001).

відображення в теоріях соціально економічного спрямування як теорія людського капіталу та соціальних мереж, структурно-історичного підходу. Окрім цього, не можна не відмітити виникнення більш специфічного наукового напрямку – численні теорії міжнародної міграції (класична теорія Е. Равенштейна [2], теорія факторів протягування-відштовхування Е. Лі [1], нова економічна теорія трудової міграції, дуальна теорія ринку робочої сили, теорія відносної відмінності, теорія світових систем, концепція мобільного переходу, синтетична теорія міжнародної міграції тощо). Всі ці економічні дослідження сформували ґрунтовний науковий базис, який досліджується в сучасній науці та дозволяє сформулювати власне уявлення про головні закономірності та причини трудової міграції. В нашій роботі вони також будуть більш детально проаналізовані задля формування власних висновків.

Аналізуючи сучасні розробки в напрямі аналізу факторів, що зумовлюють трудової міграції, то слід додатково виокремити роботи Гребенюк А.А. [3], Кушнірчук-Ставнича О.М. [4], Пугач С.О. [5], Романюк М.Д. [7], Романенко І.О. [6], Рибаківського Л.Л. [8, 9], Синковець Н.В. [10], Слосаревського М., Блинової О. [11], Хомри А.У. [12], Чумакоова В. [13], Юдиної Т.Н. [14] тощо.

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

Метою даної статті є дослідження основних наукових підходів та економічних теорій щодо виділення факторів, що спричиняють міграції загалом та трудової міграції зокрема.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Під міграціями традиційно розуміють переміщення людей, пов'язані зі зміною місця проживання, а під трудовою міграцією – з метою працевлаштування. Причини таких переміщень є об'єктом численних досліджень в цьому напрямі, які ми пропонуємо дослідити. При цьому відмітимо, що більшість причин міграції загалом також є дієвими і для трудової міграції зокрема.

З методологічної точки зору фактором є «рушійна сила будь-якого процесу, явища, що використовується як в динаміці, так і в статичі» [14]. В контексті явища міграції, фактором є певні причини (об'єктивні та суб'єктивні), що спонукають до таких переміщень. Фактори міграції зазвичай діють у своїй сукупності, а не ізольовано, змінюючи вагу та склад.

Міграція як невід'ємний процес існування будь-якої системи національної економіки розглядалась майже в усіх основних напрямках економічних вчень. Узагальнену інформацію наведемо в таблиці 1.

Таблиця 1. Виділення основних факторів, що впливають на процеси міграції в розрізі різних економічних та соціально-економічних теорій

Економічна теорія	Основні представники	Основні ідеї щодо виділення факторів
Основні економічні теорії		
Меркантилізм	Ман Т., Монкретєн А., Кольбер Ж.Б. та ін.	Для процвітання держави необхідно створити умови для залучення іноземних фахівців (переважно ремісників) та заборонити еміграцію власних, що сприятиме зростанню населення та багатства <i>Прим. авт.</i> – міграція спричинена кращими умовами життя та праці
Класична економічна теорія	Сміт А., Рікардо Д., Міль Д.,	Переміщення трудових ресурсів відбувається під впливом невидимої руки ринку, тобто відповідно до саморегулюючого

	Стюарт Д. та ін.	співвідношення попиту та пропозиції на ринку праці та диференціації рівнів заробітних плат
Марксизм	Маркс К., Енгельс Ф.	Процеси трудової міграції зумовлені рівнем експлуатації робочої сили, умовами праці та рівнем заробітної плати. Окрім цього, враховується економічний та демографічний аспекти нерівномірного розподілу населення, що зумовлює міграційні явища
Неокласична теорія	Тодаро М., Харрис Дж., Старк О., Коген Р.	Розглядається в розрізі двох рівнів: – макрорівень: диспропорції в попиті та пропозиції на робочу силу, що викликає різницю в реальних заробітних платах; – мікрорівень: співвідношення економічних затрат та вигід від міграції на рівні окремого індивіда
Кейнсіанство	Кейнс Дж.	Необхідність державного втручання в міграційні процеси для забезпечення повної зайнятості та подолання безробіття. При рішенні про міграцію враховуються різниці не лише реальної, а й номінальної заробітної плати, можливість заощаджувати
Монетаризм	Фрідман М.	Основна ідея – вільні від державного втручання та конкурентні ринки праці, які формуються під впливом співвідношення попиту та пропозиції, гнучких цін
Теорії соціально-економічного спрямування		
Структурно-історичний підхід	Каслз С.	Причинами міграції вбачаються тенденції до розповсюдження капіталізму, що спричиняє поглибленню нерівності
Теорія людського капіталу	Беккер Г., Шульц Т., Сжаастад Л.	Приймається так зване «інвестиційне рішення» щодо міграції (співставлення вигід та витрат). Особи мігрують задля примноження власного людського капіталу (базується на власному віці, статі, рівні освіти та здоров'я, професійних здібностях тощо), що передбачає отримання винагород в майбутньому (віддачі від інвестицій)
Теорія соціальних мереж	(Сассен 1995 р.)	Розвиток соціального капіталу мігрантів забезпечує мінімізацію ризиків, пов'язаних з переїздом, адже розвинена мережа контактів акумулюють необхідну інформацію про рівень життя та наявність вільних робочих місць та умов праці закордоном

Джерело: узагальнено автором на основі [10], [3].

Підсумовуючи наведену вище таблицю відмітимо наступні тенденції. В межах основних економічних теорій розглядаються переважно економічні причини міграції, що зумовлені диспропорціями попиту та пропозиції на ринку праці, а отже і рівнями оплати праці. Окрім цього, вони розглядають явище міграції з макроекономічної точки зору – з точки зору держави та методів її регулювання. Специфічні теорії опускаються на рівень окремої людини, що формують конкретні внутрішні мотиви для міграції – наприклад, накопичення людського капіталу тощо.

Всі ці теорії дали поштовх для розвитку більш специфічних наукових напрямів, які присвячені конкретному об'єкту дослідження – міграції, та які називають в науковій літературі «теоріями міграції» або «міграційними теоріями».

Однією із найбільш фундаментальних робіт в цьому напрямі вважаються праці Е. Равенштейна, який сформував так звані «закони міграції» на основі дослідження міграційних потоків в Лондоні наприкінці XIX століття. В результаті проведеного аналізу запропонованих законів можна стверджувати, що він виділяє в основному економічні фактори впливу на міграцію. Равенштейн стверджує, що вони є основними та визначальними, також вони прослідковуються в більшості законів, наприклад міграції зумовлені: у зв'язку із пошуком роботи, переїздом до міст, які є фінансовими чи промисловими центрами, мають розвинену інфраструктуру (тобто, це процес урбанізації), а отже мають більше економічних можливостей для мігрантів. Окрім цього, в своїх роботах він враховував стать мігрантів, відстані, на які мігрують, а також так звані фактори відштовхування та притягування (push-pull factors). Їх суть полягає в тому, що на території певної країни створюються ряд несприятливих факторів, що спричиняють переміщення частини населення (виштовхують його), а в іншій країні навпаки – сприятливі умови для життя та роботи, що притягують мігрантів [2]. Відмітимо, що не всі закони Равенштейна підтверджені в сучасних умовах глобалізованого світу, проте його внесок полягає в тому, що він один із перших спробував осмислити та систематизувати причини та фактори міграції, а також заклав ґрунтовну основу для подальших досліджень в цьому напрямі.

Не менш вагомий внесок в розвиток теорії міграції загалом та виділенню факторів впливу на міграційні процеси зробив Е. Лі, який запропонував розподіляти їх наступним чином:

- фактори, пов'язані з територією походження або зазвичай фактори відштовхування (високий рівень безробіття та доходів населення, корупція, дискримінація тощо);
- фактори, пов'язані з місцем призначення або їх ще можна розуміти як фактори притягування (високий рівень економічного розвитку країни, високий рівень заробітних плат, доступність ринку праці для мігрантів, високий рівень життя населення тощо);
- фактори зовнішнього втручання чи перешкод (сюди зазвичай відносять відстань та проблеми із транспортним сполученням, технічні складнощі (наприклад з доступом до електрики, Інтернету тощо в гірській місцевості), особливості міграційного законодавства в тій чи іншій країні;
- особисті фактори (особисте та суб'єктивне сприйняття чинників та обставин, що супроводжують процеси міграції та має суттєвий вплив на всі інші фактори міграції).

В своїх роботах Лі виокремив найбільш суттєві фактори, що впливають на інтенсивність міграційних потоків, до яких відніс: диверсифікацію розвитку територій та населення, економічні цикли, часовий проміжок, науково-технічний прогрес в країні тощо [1].

Решту теорій, які пропонують власні підходи до виділення факторів впливу на міграцію згрупуємо в таблиці 2.

Дані теорії розглядають достатньо різноманітні фактори впливу на міграції, що зумовлені як зовнішніми чинниками (дуальна теорія ринку робочої сили, теорія світових систем, концепція мобільного переходу), так і внутрішніми причинами людини (нова економічна теорія трудової міграції). Синтетична теорія намагалася узагальнити попередні наукові підходи до виділення причин міграції, проте вона також орієнтована лише на зовнішні фактори впливу.

Таблиця 2. Виділення основних факторів, що впливають на процеси міграції в розрізі сучасних теорій міжнародної міграції

Економічна теорія	Основні представники	Основні ідеї щодо виділення факторів
Нова економічна теорія трудової міграції	Стакр О., Тейлор Е.	Рішення мігрувати приймається не індивідуально, а колективно (сім'єю, общиною тощо) задля збільшення колективного агрегованого доходу, диверсифікації джерел доходів та страхування на випадок їх втрати. Окрім цього, на рішення про міграцію впливає соціальне становище сім'ї та мобільність.
Дуальна (подвійна) теорія ринку робочої сили	Піор М.	Міграція спричинена наступними факторами попиту на іноземну робочу силу: дешевша робоча сила мігрантів (мається на увазі низькоокваліфікована, в яку не потрібно інвестувати кошти, та яку легко замінити), нижча мотивація, економічний дуалізм ринку праці (капіталомісткість та працемісткість), структурна інфляція тощо
Теорія відносної відмінності	Борджа О.	Мігранти поділяються на дві категорії: – «позитивні», тобто з високим рівнем освіти та мотивацією, які мігрують через потребу отримати кращий соціальний статус в новому суспільстві та кращі можливості в кар'єрному зростанні; – «негативні», тобто низькокваліфіковані та невмотивовані, прагнуть покращити рівень життя та доходів.
Теорія світових систем	Валерштейн І.	Міграція зумовлена по-перше, глобалізаційними процесами в міжнародній економіці, по-друге, економічними зв'язками між минулими колоніями та метрополіями, потоками капіталу та товарів, іноземних інвестицій
Концепція мобільного переходу	Зелінський В.	Виділено п'ять етапів демографічного переходу, для кожного з яких характерні власні ознаки мобільності населення <i>Прим. авт.</i> – причина міграції через глобальний розвиток суспільних відносин
Синтетична теорія міжнародної міграції	Массей Д.	На основі синтезу численних попередніх теорій міграції сформульовано наступне: «міжнародна міграція виникає в ході соціальної, економічної і політичної трансформації, яка супроводжується поширенням капіталістичних ринкових відносин на доринкові та неринкові суспільства [10].

Джерело: узагальнено автором на основі [10], [3].

Заслуговує на увагу підхід Рибаківського Л. щодо групування факторів, що зумовлюють міграцію:

- «фактори умов, тобто сукупність детермінант зовнішнього середовища, рушійні сили міграції, що включають: економічні, соціальні, політико-правові, природно-географічні тощо;
- фактори структури, тобто якісні та кількісні характеристики населення, що формує міграційні потоки: демографічні, етнічні, професійно-освітні тощо» [9].

Залежно від можливості контролю, фактори міграції можна поділити на неконтрольовані (природно-географічні), контрольовані (економічні, соціальні, політичні), частково контрольовані (демографічні) [8].

За масштабами фактори поділяють на: глобальні (глобалізація, географічний поділ праці), макрорівня (природно-кліматичні умови, екологічна ситуація), мікрорівня (житлово-побутові, сімейні) [5].

На думку наукових узагальнень інших науковців [11], до чинників міграції відносять численні об'єктивні (бажані умови життя – природні та суспільні чинники) та суб'єктивні причини (внутрішні цінності, потреби, інтереси людини) – таблиця 3.

Таблиця 3 – Науковий підхід до групування факторів, що зумовлюють міграцію

Об'єктивні чинники		Природні	Суб'єктивні чинники
Суспільні			
Економічні	Життєвий рівень та матеріальні можливості населення, рівень зайнятості та безробіття,	Сприятливі чи несприятливі природні умови (клімат, рельєф, ґрунти, доступ до води тощо)	Особисті характеристики людини
Соціальні	Соціальний статус, якість життя, можливість самореалізації		
Політичні	Політична ситуація, військовий стан		
Етнічні	Повернення на етнічну батьківщину, життя з близьким за етнічною характеристикою суспільством		
Психологічні	Зміна стилю життя, мотивації, цінностей, стереотипи в суспільстві		
Педагогічні	Особливості виховання, можливості навчання		

Джерело: [11].

Остання класифікація враховує декілька підходів, проте викликає питання виділення окремо психологічних факторів разом із суб'єктивними чинниками.

Окрім цього, до об'єктивних факторів в межах проаналізованих наукових робіт, окрім наведених вище в таблиці 3, додають: культурні, технологічні, інформаційні ([4]), організаційні ([13]) тощо.

ВИСНОВКИ

Підсумовуючи проведені дослідження слід відмітити, що міграції є невід'ємною частиною сучасного світу та передбачають переміщення людей з певною метою. Найбільш поширеною є трудова міграція, що передбачає пошук нового місця роботи мігрантом. Вони можуть бути зумовлені численними факторами, дослідженню яких і присвячена дана робота.

Досліджуючи наукові погляди на причини міграції в межах основних економічних та соціально-економічних теорій можна стверджувати про переважаючий економічний характер (диспропорції в попиті та пропозиції ринків праці). В межах основних теорій міграції заслуговує підхід Равенштейна до виділення факторів протягування та виштовхування, що впливають на рішення мігрувати. Ця ідея покладена в основу подальших наукових розробок з певними модифікаціями. Інші міграційні теорії досліджували як зовнішні причини міграції (глобалізація, економічні умови), так і внутрішні суб'єктивні фактори (бажання підвищити соціальний статус, матеріальний достаток тощо). Окрім цього, залежно від класифікаційної ознаки

виділяють такі фактори міграції: фактори умов та структури; контрольовані, частково контрольовані та неконтрольовані; глобальні, макро- та мікрорівнів; об'єктивні та суб'єктивні тощо. Найбільш вагомими серед об'єктивних факторів є умови макросередовища в країні, що сформовано під впливом економічних, політичних, соціально-трудоових та природно-кліматичних чинників.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Lee E. S. A Theory of Migration. Demography, 1966. Vol. 3, No. 1. pp. 47-57.
2. Ravenstein E.G. The Laws of Migration. Journal of the Statistical Society of London, 1885. Vol. 48, No. 2. pp. 167-235
3. Гребенюк А.А. (2016). Теоретические подходы к изучению международной трудовой миграции. Миграция и социально-экономическое развитие. 2016. Том 1. № 1. С. 17-38.
4. Кушнірчук-Ставніча О.М. Економічні та соціальні важелі протидії відпливу працездатного населення за кордон. Ефективна економіка. 2010. №3. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua>.
5. Пугач С.О. Деякі підходи до типізації міграцій у сучасній науковій літературі. Науковий вісник Волинського національного університету ім. Лесі Українки. 2008. № 1. С. 134-139.
6. Романенко І.О. Причини і наслідки інтелектуальною трудовою міграцією. Актуальні питання фінансово-економічного розвитку держави та регіонів: зб. тез наукових робіт Міжнародної наук.-практ. Конференції. К.: «Нова Економіка», 2014 С. 113-117.
7. Романюк М.Д. Міграції населення України за умов перехідної економіки: Методологія і практика регулювання. Львів: Світ, 1999. 292 с.
8. Рыбаковский Л.Л. Миграция населения: прогнозы, факторы, политика. М.: Наука, 1987. 199 с.
9. Рыбаковский Л.Л. Факторы и причины миграции населения, механизм их взаимосвязи. Народонаселение. 2017. №2. С. 51-61.
10. Синковець Н.В. Аналіз основних теорій міжнародної міграції в сучасному економічному просторі. Міжнародні відносини. Серія «Економічні науки». 2016. № 7 URL: http://journals.iir.kiev.ua/index.php/ec_n/article/view/2927/2622
11. Слюсаревський М., Блинова О. Міграція як соціально-психологічне явище: види, функції, чинники та закономірності. Світогляд, 2015, №5 (55). С. 41-54.
12. Хомра А.У. Определение и классификация форм миграции населения. Демографические тетради. 1974. Вып.9. С. 260-269.
13. Чумакова В. Умови та фактори міжнародної міграції населення. Історико-політичні проблеми сучасного світу. 2014. Т. 27-28. С. 285-290. URL :http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ippss_2014_27-28_54.
14. Юдина Т.Н. Миграция: словарь основных терминов: учеб. пособие. М. : Издательство РГСУ; Академический Проект, 2007. 472 с

REFERENCES

1. Lee E. S. A Theory of Migration. Demography, 1966. VOL. 3, No. 1. PP. 47-57.
2. Ravenstein E.G. The Laws of Migration. Journal of the Statistical Society of London, 1885. VOL. 48, No. 2. PP. 167-235.
3. Grebenyuk AA (2016) .Theoretical lodges to trace interdoming labor migration. Migration and Social-Economic Development. 2016. Tom 1. No. 1. P. 17-38.
4. Kushniarchuk-Stable O.M. Economic and social levers of counteraction to the outflow of able-bodied population abroad. EFECTIVE ECONOMY. 2010. №3. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua>.
5. Pugach S.O. Some approaches to typing migrations in modern scientific literature. Scientific Bulletin of the Volyn National University named after Lesia Ukrainka. 2008. No. 1. P. 134-139.
6. Romanenko I.O. Causes and effects with intellectual labor migration. Actual issues of financial and economic development of the state and regions: Zb. Thes of scientific works of international science. Pract. The conference. K.: "New Economics", 2014 P. 113-117.
7. Romanyuk M.D. Migration of the Ukrainian population under transition economies: methodology and practice of regulation. Lviv: World, 1999. 292 p.
8. Rybakovsky L.L. Migration settlement: forecasts, factors, politics. M.: Science, 1987. 199 p.
9. Rybakovsky L.L. Factors and causes of migration in isolation, mechanism of such interconnection. Popularity. 2017. №2. P. 51-61.
10. Sinkovets N.V. Analysis of the main theories of international migration in modern economic space. International relations. Series "Economic Sciences". 2016. № 7 URL: http://journals.iir.kiev.ua/index.php/ec_n/article/view/2927/2622
11. Slyusarevsky M., Blinova O. Migration as a socio-psychological phenomenon: types, functions, factors and regularities. Worldview, 2015, No. 5 (55). P. 41-54.
12. Homra A.U. Determination and classification of forms of migration. Demographic tetrad. 1974. Push.9. P. 260-269.
13. Chumakova V. Terms and factors of international migration of the population. Historical and political problems of the modern world. 2014. T. 27-28. P. 285-290. URL: http://nbuv.gov.ua/ujrn/ippss_2014_27-28_54.
14. Yudine T.N. Migration: Slovar Basic Terminov: Textbook. . M.: Identity of the RGSU; Academic Project, 2007. 472

Vorontsova A. S. THEORETICAL ANALYSIS OF FACTORS DETERMINING LABOR MIGRATION

Mechanical movements of the population in the form of migrations constantly accompanied the development of mankind. In this regard, scientists at different times were interested in the reasons that can cause migration waves and, accordingly, ways to manage this phenomenon at the state level. This article is devoted to the study of basic scientific approaches and economic theories on the selection of factors that cause migration in general and labor migration in particular. To accomplish the task, the author analyzes the main generally accepted economic theories, in particular: mercantilism, classical economic theory, marxism, neoclassical theory, keynesianism, monetarism and more. In addition, the selection of factors that provoke migration in the theories of socio-economic orientation as a theory of human capital and social networks, structural-historical approach was considered. The next step the author explored a more specific economic direction - migration theories (classical theory of E. Ravenstein, the theory of pull-push factors E. Lee, a new economic theory of labor migration, dual theory of labor market, the theory of relative differences, the theory of world systems, the concept of mobile transition, synthetic theory of international migration, etc.). Based on the theoretical analysis, it can be argued that the factors that cause migration can be classified on various grounds. The most characteristic of these are the selection of objective and subjective reasons; controlled, partially and uncontrolled; micro-, macro-level; social and natural nature; economic, social, political, ethnic, psychological, pedagogical nature, etc. The conducted research makes a thorough theoretical basis for further work in this direction.

Keywords: migration, labor migration, migration factors, economic theories, socio-economic theories, migration theories.